

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

De cupiditate divitiarum libellus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-351

boni dicendo, quid mali tacendo sum consecuturus? Neq; enim oratio vrgens deponenda est oneris in morem, cùm etiam emissā permaneat nihilominus. Sed aut suæ alicuius necessitatis cauſa loquuntur homines, aut vt profint auditoribus, aut gratiæ inuicem alicuius cōciliandæ causa conuersationem actionémve suscep̄tam sermone tanquam sale condiunt. Vbi verò neque dicenti vtile, neque audiētinecessarium est quod dicitur, neque voluptatem aut gratiam parit: quorsum dicitur vanitas enim & frustra esse, non minus in verbis quam in rebus locum habet. Præter haec o-¹⁰ minia postremo loco in promptu habeatur & memoriæ in-hæreat Simonidis illud, qui dixit sape pœnitentia se du-
ctum quodd̄ locutus eslet, nunquam quod tacuisset. Tum hoc, adsuetationis magnam esse in omnibus rebus vim, quando singultum etiam & tussim homines attendendo
prodigantes, cum labore & dolore expulerunt. Silentium autem nō sit modū, vt Hippocrates ait, sed molestia etiam ac dolore vacat.

PLUTARCHI DE CUPIDITATE
diuitiarum, libellus.

HIPPONACHVS alipta, quibusdam hominem procerum longisq; manibus præditū laudantibus, tanquam ad pugillationem aptum: Sanè, inquit, si corona in sublimi suspensa foret detrahenda. Idem hoc usurpare licet, qui pulchros fundos, & amplas domos, argenteique copiam cum stupore admirantur, inque his felicitatem ponunt: rectè scilicet iudicare eos, siquidem vñalem beatitudinem emere oportet. Et verò multos videoas, qui diuitiae iuxtāque miseri esse malint, quam pecunia impensa felices fieri. Atqui non est vñalis argento vacuitas doloris, magnanimitas, constantia, confidentia, vita tota ex se a-
pia. diuitiae in se non habent contemptum opum, neque superuacanearum possessio rerum hoc præstat, vt eas non requiras. Quo autem alio malo diuitiae liberent, si ne cupiditatem quidem diuitiarum tollunt? Sanè potu biddeni appetitus extinguitur, & cibus cibi desiderio medetur: & is qui dicit,

Dapallium Hippontaci, nam & aldè algeo,

si quis

si quis plures īgerat vestes, non ferat, sed reiciat. At auariciam neq; argentum neq; aurum exfaturat, neq; auctis opibus aboletur. sed dici potest de diuitiis, id quod in mediu-

cum gloriosum dictum est,

5 *Tuum remedium morbum grauiorem facit.*

quippe nos qui pane opus habebamus, domoq; & operculo modico, ac qualicūq; obsonio nactus, impleuit cōcupi-
scētia auri, argenti, eboris, smaragdotum, canum, equorum : appetitu a rebus necessariis ad difficultia, rara, magno
10 labore paranda, & inutilia auerso. Etenim rerum ad vitam
tolerandam sufficientium nemo est pauper, neq; vñquam
fēnōre argentum sumvit homo vt emeret calcum, panem,
oliuas. sed alium sumtuosa domus debitorem fecit, alium
oliuetum finitimum, alium granaria, vineæ, alium mulæ
15 Galaticæ, alios iugales equi

Ilia. o. 453

Pulsantes vanos currus----

præcipitauerunt in voragini contractuum, fenorum, pi-
gnorum. pōst, sicut qui post extinctam sitim bibunt, & edūt
postquam fames sublata fuit, vñā euomunt quæ esurientes
20 & sitientes ingesserant: ita qui inutilia appetunt atq; ocio-
sa, ne necessaria quidē retinent. Hi quidem tales sunt. Qui
verò nihil amittunt, sed cūm habeant multa, plura semper
desiderant, eos magis adhuc miretur aliquis, Aristippi me-
mor. Solebat enim is dicere, Si quis multa edens, multa bi-
25 bens, nunquā saturaretur, eum ad medicos iturū, & inter-
rogaturum, qualis hic morbus, quæ affectio, quis sanandi
modus esset. Si quis autem quinq; habens culcitra, decem
requireret, & decem mensas possidens, alias totidem coe-
meret, multisq; prædiis, multo argento parto non explere-
30 tur, sed ad alia paranda se intenderet, vigilaret, neque ullis
rebus ei satisficeret: eum non putare sibi medico opus esse,
qui causam huius affectionis ostenderet. Atqui si tientem
qui nondum biberit, spes est potu sitim aboliturum: qui ve-
rò continenter bibens sitire non desinat, non implerione,
35 sed purgatione censemus opus habere: & vomere iubemus,
quia non indigentia cum vexet, sed acrimonia aut calor a-
liquis contra naturam inherens. Eodem ergo modo de his
qui in rebus comparandis sunt, pauperem & indigum ap-
paret finē facturum, si domum nactus fuerit, aut thesaurū
inuenierit, aut amico opitulāte debitu persoluerit credito-

riq; satisfecerit. Qui verò plura necessariis possidens plura expetit, eum non aurum & argentum, non equi, oves, boves sanare possunt, sed iactura opus habet ac purgatione. non enim pauperie laborat, sed inexplebili auaricia, ob prauam & rationis expertem opinionem inhærentem animo. quam nisi quis euellat, tanquam obliquum nodum, nunquam desinet appetere superuacanea : hoc est, concupiscere quæ nihil attinent. Medicus si intret ad hominem in grabato iacentem , gementem , & cibum auersantem, si tetigerit ac inquisuerit omnia, & febre eum vacare deprehenderit, fatus animi esse morbum discedet. Nós quoque cùm videbimus hominem rei faciendæ prorsus deditum , gementem cùm sumptus facit, nulla re turpi, nulla molesta abstinentem quæ ad lucrum conducat, possidentem domos, prædia, greges, seruos, vestes : quo alio morbo laborare dicemus, quam paupertate animi ? Nam pecuniariam paupertatem, vertit Menander , vñus aliquis amicus beneficis sanaverit : animo inhærentem illam non exsaturauerint omnes & viui & mortui. Recte adeo in hos Solon dixit:

Diuitiarum homini finis non Ella statuta est.

quippe qui sana sunt mēte, iis naturæ diuitiæ definitæ sunt, terminusq; adest vsu tanquam centro & circino circumseri p̄tus. Peculiare hoc est amor diuitiarum, quod hæc cupiditas pugnat contra sui impletionem, ad quam reliquæ momentum afferunt. nemo enim obsoniorum cupidus, propterea obsonio abstinet, neq; vino quia vinosus: pecunia auari ob amorem pecunia abstinent. At qui non sit hæc insana & miserabilis animi affectio, propter frigus veste, propter famem pane, propter auariciam pecunia non vti? Est hoc de Thrasonide malis. Apud me (inquit) intus est, licet vti, & volo vt qui insanissime amant: non facio autem. Ergo cum concluserim omnia, & obsignauerim , & numerauerim feneratoribus ac negociatoribus, alia colligo, & se: & tor, & certo cum seruis, cum colonis, cum debitorib. Apollo, an vñquam vidisti hominem infeliciorem, aut qui miseriū amaret? Sophocles interrogatus vtereturne rebus venereis, Bona verba, inquit, homo. libenter verò isthinc à furioso & agresti domino profugi. Est enim scitum simul

cum

cum voluptatibus etiam concupiscentias dimittere, quas
Alceus ait neq; virum subterfugere neque mulierem. Hoc
verò in avaricia locū non habet. quæ veluti molesta & mo-
rosa hera parare cogit, frui prohibet: & concupiscentiam
cùm exciter, voluptatem adimit. Stratonicus Rodiorum
luxum subsannans, ædificare eos aiebat tanquam immor-
tales, & obsonari ut breue tempus viucturos. Auari autem in
parandis rebus sumtuosorum similes, partis vtuntur ut for-
didi. ac labores quidem sustinent, voluptates autem non
10 percipiunt. Demades cum aliquando prandenti Phocioni
superuenisset, videretq; mensam eius tetricam & parcām,
Miror, inquit, te, qui sic prandere possis, temp. tractare. Ipse
enim ventrem suis actionibus in rep. procurabat suum: &
quod Athenas exiguum puraret suæ luxuriæ viaticū, è Ma-
15 cedonia præterea commeatum petebat. Itaque Antipater
cum eum vidisset iam senem, dicebat Demadis tanquam
confectæ viæ nihil superesse præter ventrem & lingua.
Te verò, ô miser, quis non miretur? qui cum possis vivere
tam illiberaliter, inhumaniter, qui neminem ullā re im-
20 pertias, & erga amicos tam sis durus, neque ullam in ciu-
itatem exerceas munificentiam: tamen te afflictes, vigiles,
conducas opera, hæreditates cernas, omnibus te rebus sub-
mittas, tantam habens ad viendum absq; negotiis occa-
sionem illiberalitatem. Byzantium ferunt, cum adulterum
25 cum uxore sua deformati comprehendisset, dixisse: ô miser,
qua necessitas te huc adegit? * tu quæ conturbas succen-
dis *. Heus improbe, reges necesse habent opes parare, &
regij procuratores, ac qui in ciuitatibus principem tenere
locum atque imperare volunt. his opus est parto, dum am-
30 bitione, iactantia, & inani ostentatione impulsi conuiuia
præbent splendida, largiuntur, stipant, dona mittunt, mi-
litæ alunt, gladiatores emunt. Tu verò, tot tantaque pos-
sides, angis versasque te ipsum cochlearum vitam ob fordes
viuens, ac difficultia omnia perferens, nunquam conseque-
35 ris ut bene sit tibi. & plane asinum balneatoris refers, qui
ligna & malleolos identidem adportans, fumo semper &
fauilla oppletus, in nullā lauacri, caloris, mundici eq; pare
venit. Atq; hæc dicta mihi sunt in asinam istam & fornica-
riam diuitiarum cupiditatē. Alia porrè est belluina ac fe-
ra, quæ calumnias struit, hæreditates inuidit, in fraudē in- Belluina
anaricia

ducit, sollicitè inquirit ac numerat amicorum quot adhuc
 viuant: deinde ad nullam rem vtitur bonis vndiq; conqui-
 sitis. Ergo sicut viperas, cantharides, & phalangia magis vi-
 tuperamus atque odimus quam leones & vrsos: quod illæ
 bestiæ homines interficiunt, neq; intersectorum vllus iis est,
 vsus. ita maiore digni sunt odio qui propter illiberalitatem
 & fordes mali sunt, quam qui propter intemperantiam au-
 ferunt enim alii ea illi, quibus vtedi nullam habent fa-
 cultatem. Itaq; hi quidem copia rerum parta ferias agunt,
 suppeditante luxuriæ materia. quomodo Demosthenes iis 10
 dixit, qui Demadem improbitati finem fecisse putabant,
 Nunc cum plenum videri instar leonis. Qui verò nulla vo-
 luptate, nullo vlu proposito opibus inhiant, eorum auari-
 cia nullas admittit inducias, nullum ocium, cùm semper
 inanes sint & omnia desiderent. Dicat fortassis aliquis, li- 15
 beris eos & hæredibus thesauros congerere, Qui verò? qui-
 bus viventes nihil dant? vt similes sint muribus qui in me-
 tallis chrysitidem (ea est terra glebulas auri permixtas ha-
 bens) vorantes, aurum non reddunt nisi mortui & dissecți.
 Cur ergo liberis & hæredibus volunt multum pecunia & 20
 rem auctam relinquere? scilicet vt hi quoq; aliis hæc, rur-
 sum q; ij aliis seruent, in star figlinorum canalium, qui nihil
 in se retinent aque, sed vnuquisq; proximo à se eam tradit.
 nempe donec extrinsecus syphanta aliquis aut tyrannus
 custode sublato, fractoq; tubulo aliò deriuet auerataq; di- 25
 uitias. aut, quod dici solet, vnu in ea stirpe pessim us exsi-
 stat, qui bona reliquorum omnia deuoret. Non enim ser-
 uorum modò, quod Euripides aiebat, sed & auarorum filij
 fiunt intemperantes. indicauit hoc false Diogenes, præsta-
 re inquiens arietem esse Megarensis viri quam filium. Ete- 30
 niam auari dum hæredes suos instituere & informare mori-
 bus volunt, pervertunt eos atq; perdunt, auariciam eis &
 fordes implantantes, eamque quasi arcem & castellum tu-
 taude hæreditati aptum in animis eorum exædificantes.
 Hæc enim sunt quæ docent ac præcipiunt: Lucrare, & par- 35
 ce, ac tanti te crede esse, quantum est quod possides. Hoc
 verò non est erudire, sed stipare & confuere tanquam cru-
 menam, vt cōtinere ac seruare possit quod iniicitur, quan-
 quam crumenæ quidem iniecta demum argento fit fordi-
 da & fœtida: auarorum filij ante quam accipient diuitias,
 implem-

Auarorū
filij.

implentur paterna avaritia. Et quidem dignam disciplinæ suæ mercedē hi parentibus persoluunt, non amantes quod multa sint accepturi, sed infensi iis, quod non iam nunc accipiunt. Cū enim didicerint nihil aliud admirari quām diuitias, neque alium finem propositum vitæ habere quām multa possidere: parentum vitam suæ impedimento esse existimant, & quantum iis accedit temporis, tantum sibi decedere. Itaq; viuis etiamnum parentibus vtcunq; occulæ aliquid voluptatis & fruitionis suffurantur, tanquam de 10 alieno amicis aliquid largientes, & in suas cupiditates insumentes, si quid furtim potuerunt auferre. Vbi verò mortuis parentibus claves sunt & sigilla adepti, ibi iam aliud vitæ initur genus, vultusq; tristis & austerus, & non affabilis. nō iam Colophon, non pila, non lucta, non Academia, non 15 Lyceum: sed seruorum examē, tabularū consideratio, cum dispensatoribus aut debitoribus collocutio, occupatio, sollicitudo prandiū subtrahens, & noctu in balneum agens. exercitationes aut à puer familialares, Dircesq; aqua prætereuntur. quod si quis dicat, Non audies philosophum?

20 Qui possim? dicet: non mihi vacat à morte patris. ò te miserum. quid tantum tibi ille reliquit, quantum est quod tibi abstulit? ocium inquam, & libertatem. immo autem nō ille hęc ademit, sed diuitiæ circumfusæ & imperium in te nata, veluti Hefoidea illa mulier,

25 Vrunt abq; face, incrudam truduntq; senectam. Operibus 704.
tanquam rugas intempestiuas, & canos animo inducentes
solicitudines, cupiditates, occupationes, ob quæ elatio 2-
nimi, eiusq; liberales conatus & humanitatis studium con-
cidunt atq; tabescunt. Quid ergo diceret aliquis. nōnne
30 vides quosdam suis opibus largiter vti? Tu autem, respon-
debimus, non audis quid dicat Aristoteles? alios iis non v-
ti, alios abuti, neutros recte. nam neq; illis sua v̄sui ornamē-
tōve sunt, & his damnum præterea ac dedecus adferunt. A-
gedum prius illud consideremus. V̄sus ille, ob quem diui-
35 tias admirantur, quarum tandem est rerum? an sufficient-
ium ad vitam tolerandam? At hoc modo nihil amplius
habent diuites, quām mediocris fortunæ homines. & cæ-
cæ re vera sunt, vt aiebat Theophrastus, inq; nulla admirati-
onē diuitiæ, si Callias Atheniensium, & Ismenias Theba-
norum ditissimi iisdem vrebantur rebus, quibus Socrates

& Epaminondas. Sicut enim Agatho fistulam è conuiuio ad mulieres emisit, sufficere ratus sermones conuuarum: ita repudiauerim etiam stragula purpurea, mensas sumtuosas, & superuacanea omnia, videns diuites iisdem vti rebus quibus pauperes. neq; verò sic

Elefrod. 45. Illicet & iemo iam suspendetur ad ignem,
Iamq; boum labor & mulorum cura peribit:

sed præclaro ac sobrio instituto profligatis rebus inutilibus, aurificum, tornatorum, vnguentariorum, cocorum opera cessabit. Quod si res necessariae diuiti sunt cum pauperibus communes, iactant se autem diuites possessione rerū superuacanearum: & probatur tibi Scopa Thessalus, qui petenti aliquid de eius supellestile, quod id diceret superuacaneū ac proinde inutile esse, respondit: At his rebus nos sumus beati & felices, superuacaneis, non necessariis istis. 15 vide sis, ne pompam potius aliquam & solennem apparatus, quam vitā laudaueris. Accepta à maioribus Bacchaniū festiuitas antiquitus plebeio more & hilari agebatur. amphora vini, & palmitis farmentum, tum aliquis caprum trahebat, sequebatur aliis calathum fiscis plenum gestans. 20 vltimo loco phallus. nunc ea negliguntur & obsoleta sunt, dum interim gestantur aurea pocula, vestes preciosæ, bigæ agitantur, personatiq; incedunt. Sic quæ necessaria & utilia habent diuitiæ, ea superuacaneis & inutilibus obruuntur. Plerisq; aut id accidit, quod Telemacho. Is enim ob im 25 peritiam, aut ruditatem potius, cum vidisset domū Nestoris culcitrīs, mensis, stragulis, vestibus, vinoq; dulci instruētam, non laudauit fortunam necessariarum vtiliumq; rerum copia prædicti. apud Menelaum autem conspicatus ebur, aurum, & electrum, attonitus dixit:

Odyss. 7.4 Talem intus Iupiter, nō fallor, Olympius aulam posset. Et multis hac ornatisimæ rebus

Resplendet: me cernentem Generatio tentat.

Socrates verò aut etiam Diogenes dixisset,

--- Ut miseris, vanis oppletaq; rebus

hæc est, & inutilibus:

--- M̄s cernentis ridere subibat.

Quid ais fatue? cùm adimere deberes vxori purpuram & mundum muliebrem, vt luxuriandi & hospites depereundi finem faceret: tu interim domum exornas vt theatrum aut thy-

thymela intrantibus videatur? Talem habent diuitiae felicitatem, à spectatoribus & testibus pendentem, quibus omnibus tanquam ad pompam adornatus ostentare se opus habet diues: alioquin ea felicitas, nulla est. Non ita tempestantia, philosophia, deorum recta noticia. nam hæc ut omnes homines lateant, in animo suum habent proprium splendorem, suam lucem magnam: animusq; bonum summum amplectens gaudium sibi contubernale adsciscit: siue videatur virtus, siue sit diis hominibusq; ignota. Talis res est virtus, veritas mathematum, pulcritudo rerum geometricarum & astrologicarum. cui indignum est istas diuitiarum phaleras, & bullas ac puellaria spectacula comparari. Quippe hæc si nemo videat, nemo spectet, verè cæcæ fiunt & obscuræ diuitię. Nam si solus aut cum familiaribus cœnet diues, non ille magnificis mensis aut aureis poculis negotium facessit, sed quibusvis vixit, mulierq; ei sine auro & purpura habitu simplici adest. ubi vero conuiuum, hoc est, pompa & spectaculum, paratur, & fabula diuitiarum agitur: ibi demum

Nauibus exportant tripedes simul atq; leberes, tum lychni curantur, tum occupantur circa calices, mutat pincernas, omnia vestiunt, omne aurum, omne argentum, omnia gemmata promunt, simplices diuitias suas profiteres. At vero temperantia diutri & animi hilaritate opus est, etiam si solus cœnet.

PLVTARCHI, ANIMINE AN CORporis affectiones sint peiores.

HO MERVS mortalia animalium genera contemplatus, facta vita institutorum atq; rationum comparatione exclamauit:

Nil homine in terra spirat miserum magis alma, Iliad. 9^a

Nil repit. — primas homini minime felices tribuens, 445. dum mala omnium maxima ei assignat. Nos autem hominem, vt iam infelicitate superantem, omniumq; animalium miserrimum proclamatum, ipsum secum comparabimus, instituta peculiarium corporis cum peculiaribus animi malis cōtentione. quę distributio inutilis nō est, sed admodū cōueniens;